

Jodtabletter ved atomhendelser – hva bør du vite?

Hva bør en farmasøyt kjenne til – og hva kan du gjøre?

En atomulykke kan gi utslipp av en rekke radioaktive forbindelser til luft. Det er spesielt den radioaktive isotopen jod-131 som er av bekymring for mennesker. Jod-131 tas lett opp i kroppen fra luft, mat og/eller drikke. Isotopen har kort halveringstid og sender ut mye stråling på kort tid. Dette kan føre til kreft i skjoldbruskkjertelen (thyreoidea), spesielt hos barn, ammende og gravide.

Skjoldbruskkjertelen kan bare ta opp en begrenset mengde jod. Inntak av en høy dose med stabilt jod (kaliumjodid) vil derfor mette kjertelen slik at det ikke tar opp mer jod de neste 24 timene. Den blokkerende effekten avtar deretter gradvis.

Effekten av høydose jodtabletter er størst hvis inntak skjer rett før eksponering av radioaktiv jod. Råd om å ta jodtabletter vil ofte bli gitt sammen med et råd om å oppholde seg innendørs opptil to døgn. Det er derfor viktig å ha tablettene lagret hjemme.

Jodtabletter beskytter bare mot radioaktivt jod, og ikke mot andre radioaktive stoffer.

Behandling

Det er spesielt viktig at barn og unge under 18 år, gravide og ammende har høydose jodtabletter i beredskap fordi de har størst risiko for å få kreft i skjoldbruskkjertelen etter å ha blitt utsatt for radioaktivt jod (jod-131). I spesielle situasjoner kan det også være aktuelt for voksne mellom 18 og 40 år å ta høydose jodtabletter. Personer over 40 år har svært liten risiko for å få kreft i skjoldbruskkjertelen som følge av radioaktivt jod, og det er ikke anbefalt at denne aldersgruppen tar høydose jodtabletter siden dette kan gi bivirkninger.

Høydose jodtabletter skal vanligvis kun tas én gang etter en atomulykke, og dosen avhenger av alder.

Hvordan kan farmasøyter bidra?

- Sikre at høydose jodtabletter ikke forveksles med lavdosert kosttilskudd med jod, inkludert sørge for at kolleger er innforstått med styrkeforskjellen og de to ulike bruksområdene.
- Informere om hvem som er de spesielt utsatte gruppene for radioaktivt jod, og dermed i målgruppen for behandling med høydose jodtabletter.
- Informere om dosering av høydose jodtabletter.
- Informere om at høydose jodtabletter kun skal brukes ved anbefaling fra myndighetene.
- Gi råd om hvordan høydose jodtabletter kan administreres til barn.
- Gi informasjon om oppbevaring og holdbarhet av jodtabletter.

FAKTA OM JODS FUNKSJON I KROPPEN

Jod inngår i produksjonen av stoffskiftehormonene tyroksin (T4) og trijodtyronin (T3), som er nødvendige for blant annet fosterutvikling, regulering av stoffskifte og vekst. Jod fra kosten absorberes nærmest fullstendig i tarmen, før det transporteres i blodbanen og oppkonsentreres i skjoldbruskkjertelen ved hjelp av en spesifikk jodtransportør. Både for mye og for lite jod kan forstyrre produksjonen av stoffskiftehormoner.

Vil du vite mer?

Mer informasjon om dosering, spesielle pasientgrupper og forsiktighetsregler:

<https://dsa.no/atomberedskap/jodtabletter>

<https://dsa.no/atomberedskap/distribusjon-av-jodtabletter-til-kommunene>

Informasjon om atomulykker og jodtabletter på ulike språk:

<https://dsa.no/atomberedskap/informasjon-pa-ulike-sprak>

TEKST: Dag Erlend Olberg, farmasøyt, leder for utvikling, Norsk medisinsk syklotronsenter AS